

УДК 004.62

І.І. Тхір

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ ПРИ РОЗРОБЦІ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ В УКРАЇНІ

І.І. Tkhir

THE USE OF OPEN DATA IN DEVELOPING ONLINE SERVICES IN UKRAINE

Відкриті дані (Opendata) – організаційна форма інформації, дані, що є у вільному доступі для використання і подальшого відтворення без обмежень авторських прав, патентів та інших механізмів контролю.

Основними характеристиками відкритих даних є:

- Вільне та безоплатне поширення (будь-яка особа може вільно копіювати, публікувати, поширювати, опрацьовувати і використовувати, у тому числі в комерційних цілях, у поєднанні з іншою інформацією або шляхом включення до складу власного продукту, публічну інформацію у формі відкритих даних з обов'язковим посиланням на джерело отримання такої інформації).

- Відкриті дані мають бути адаптованими для автоматизованого оброблення електронними засобами, мають давати змогу інформаційним системам ідентифікувати, розпізнавати, перетворювати й отримувати конкретні дані без участі людини. Поширені машиночитані формати – CSV, XML, JSON.

- Відкриті дані не повинні містити конфіденційної інформації, але при цьому повинні нести інформаційну цінність для її подільного використання.

Оприлюднення структурованої публічної інформації (звітів, планів та інших документів) у немашинчитаних форматах на офіційних сайтах (наприклад, оприлюднення таблиць у відсканованому вигляді) не є відкритими даними. Також ними не є електронні сервіси без доступу до вихідних первинних даних, зокрема інтерактивні мапи, електронні черги, петиції, документообіг тощо.

З 2015 року Україна почала формувати концепцію відкритих даних. Процес розпочався впровадженням системи електронних державних закупівель «Prozorro» та прийняттям ряду нормативно-правових актів.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних» від 09.04.2015 р. № 319 було створено Єдиний державний веб-портал відкритих даних та введено інститут відкритих даних. Портал призначений для забезпечення надання доступу до публічної інформації у формі відкритих даних та передбачає доступ до інформації органів влади з можливістю її наступного використання.

В свою чергу, Закон України "Про внесення змін до статті 28 Бюджетного кодексу України щодо доступу до інформації про бюджетні показники у формі відкритих даних" від 09.04.2015 р. № 313 відкрив для громадськості можливість знайомитись з інформацією про виконання державного та місцевих бюджетів у державі; Закон України "Про відкритість використання публічних коштів" від 11.02.2015 р. № 183 врегульовує питання публікації інформації щодо використання коштів у державі. Важливе місце також займає Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних" від 21.10.2015 р. № 835, оскільки нею визначено перелік даних,

які підлягають опублікуванню, а також основні вимоги до їх формату, структури та процедури оприлюднення.

Відповідно, було утворено й новий орган виконавчої влади – Державне агентство з питань електронного врядування, яке займається впровадженням відкритих даних, інформаційних систем, електронного документообігу, та забезпечує функціонування й адміністрування Національного порталу відкритих даних.

Дослідження організації TAPAS спільно з міжнародними партнерами показало, що відкриті дані вже принесли понад 700 мільйонів доларів до економіки країни у 2017-2019 році. З них близько 200 мільйонів – це прибутки українських компаній за нові продукти та послуги на базі відкритих даних. Ще близько півмільярда – непряма вигода від більш ефективної роботи. Загалом же у сфері відкритих даних в Україні зараз задіяні 3-4 тисячі фахівців.

Для якісного впровадження відкритих даних у процес надання державних інформаційних послуг необхідно враховувати закордонний досвід, зокрема тих країн, які знаходяться на рівень вище у цій галузі. У цьому випадку необхідно враховувати показники двох міжнародних рейтингів: «Open Data Barometer» та «Global Open Data Index». Ці два рейтинги важливі, оскільки дозволяють об'єктивно оцінити прогрес у порівнянні з іншими країнами. Україною було здійснено значний прогрес з впровадження відкритих даних. Так, за результатами досліджень Global Open Data Index у 2019 році Україна посіла 31 місце, тоді як в 2015 році 66 місце з 149.

Громадські організації та активісти на основі відкритих даних роблять власні дослідження – наприклад, щодо дотримання прав людини, екологічного стану в регіоні чи антикорупційні проекти. На основі відкритих даних працює Clarity Project – база даних і система аналітики на основі публічних закупівель ProZorro.

Що стосується бізнесу, то тут використовують будь-які дані, які можна монетизувати. Особливо популярними у 2018 році стали набори даних про найпоширеніші в країні авто – їх скачали з порталу 90 тисяч разів. Раніше ці дані незаконно скачували на диски і продавали на чорних ринках. Тепер ці дані офіційно відкриті, і ніхто не отримує з цього неправомірної вигоди. А ось бізнес може вільно використовувати їх у комерційних цілях. Тож на основі цих даних з'явилися додатки, що моніторять найбільш і найменш популярні авто. Автодилери можуть використовувати їх, щоб бути в тренді та відслідковувати смаки покупців.

У доповіді буде розглянуто загальні поняття та принципи використання відкритих даних, нормативно-правова база для організації роботи з ними, налагодження інфраструктури, можливості їх використання та існуючі сервіси для роботи з відкритими даними в Україні.

Література

1. Ковтун М. С., Хрякова Н. О. Відкриті дані в Україні: сутність та стан розвитку // ForumPrava. 2018. № 2. С. 66–73.

2. Тарасюк А.В., Відкриті дані та інші дані у публічному доступі: правові аспекти // Інформація і право. 2017. № 2(21). С. 59–65

3. Горбата Л. П. Відкриті дані як інструмент інформаційної відкритості у діяльності органів публічної влади // Молодий вчений. 2018. № 5 (57). С. 220–224.

4. Ковальчук А., Ханжин В., Кудлатський Я. Економічний потенціал відкритих даних для України [Електронний ресурс] // TAPAS. Режим доступу до ресурсу: http://tapas.org.ua/wpcontent/uploads/2019/03/TAPAS_OD_2018.pdf. (дата звернення: 26.09.2020).

5. Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах. [Електронний ресурс] Проект USAID/UKAID/EurasiaFoudation//TAPAS. Режим доступу до ресурсу: <http://tapas.org.ua/> (дата звернення: 20.10.2020).